

La Unió
Associació d'Entitats
Sanitàries i Socials

**Anàlisi dels serveis per a persones
amb Discapacitat Intel·lectual al llarg
de la seva vida: organismes, entitats,
recursos, programes i equips**

Barcelona, gener 2015
Direcció assistencial, d'anàlisi sectorial i de participació
Secretaria Tècnica d'Atenció a la Dependència
Informe elaborat en el Consell de Sector Discapacitat Intel·lectual

ÍNDEX

1.	Introducció.....	3
2.	Circuit de serveis per a persones amb discapacitat intel·lectual amb o sense trastorn mental.....	6
3.	Definicions	8
	Salut general	8
	Salut mental	9
	Àmbit social.....	13
	Àmbit educatiu	20
	Àmbit treball	23
	Àmbit justícia	27
4.	Grup de treball.....	29
5.	Bibliografia	29

1. INTRODUCCIÓ

Serveis Discapacitat Intel·lectual amb o sense Trastorn Mental

Què entenem per a persona amb discapacitat intel·lectual (DI)?

Per l'Organització Mundial de la Salut (OMS, 2001), *discapacitat és qualsevol alteració en la capacitat d'actuació i participació de la persona, originada per una deficiència que, representa una desviació de la norma, generalment acceptada amb relació a l'estat biomèdic del cos i les seves funcions. Les deficiències poden ser temporals o permanents, progressives, regressives o estàtiques.*

L'American Association of Mental Retardation (AAMR), l'any 1992, es referia al terme de discapacitat intel·lectual com aquell funcionament intel·lectual inferior a la mitjana que coexistia amb dos o més àrees afectades: comunicació, cura pròpia, vida a la llar, habilitats socials, ús de la comunitat, autodirecció, salut, seguretat, continguts escolars funcionals, oci i treball.

L'any 2011, el grup de treball de l'OMS per a la revisió del concepte de discapacitat intel·lectual de la futura CIE-11 (Classificació Internacional de Malalties) va proposar substituir aquest terme pel de Trastorns del Desenvolupament Intel·lectual (TDI). Així doncs, els TDI es defineixen com un grup heterogeni d'afeccions del desenvolupament caracteritzades per un deteriorament significatiu de les funcions cognitives, que s'associen amb limitacions en l'aprenentatge, en la conducta adaptativa i en les habilitats.

Els autors el descriuen com una meta-síndrome clínica, emmarcada en una condició de salut i evidenciada per un dèficit en el funcionament cognitiu previ a l'adquisició de competències a través de l'aprenentatge. Una aproximació semblant ha estat la recollida en el Manual Diagnòstic i Estadístic dels Trastorns Mentals (DSM-5), que defineix la Discapacitat Intel·lectual com un trastorn del neurodesenvolupament caracteritzat per la presència de dèficits en les habilitats intel·lectuals generals, i de dèficits en el funcionament adaptatiu.

En aquesta definició, les dificultats s'han d'haver iniciat durant el període de desenvolupament. El trastorn ha de ser considerat com a crònic i sovint coexisteix amb altres problemes de salut mental com la depressió, el trastorn de dèficit d'atenció i els trastorns de l'espectre autista.

En els dos manuals es continua utilitzant el terme Discapacitat Intel·lectual, així com a les revistes d'investigació.

La discapacitat intel·lectual no és un concepte estàtic, sinó que varia segons les funcions de la persona (aprenentatge, comunicació, comprensió, etc.), i això fa variar els suports que pugui rebre. La discapacitat intel·lectual l'entendem, no com un tret absolut de la persona, sinó com una realitat dinàmica que es manifesta en relació amb l'entorn que interactua, i que, depèn en gran part, dels suports dels que disposi. D'aquí els diferents recursos, serveis i organitzacions que tenen cura d'aquestes persones amb discapacitat intel·lectual.

Cal recordar que a l'any 2000, el Consell Assessor de Salut Mental del Departament de Salut va crear un grup de treball format per professionals de l'àmbit de l'atenció psiquiàtrica a persones amb DI, a fi d'elaborar un document de necessitats en l'atenció a persones amb DI i amb problemes de salut mental.

Fruit d'aquest treball, es va crear al 2002 un Pla d'Atenció que havia d'incloure el desplegament d'una xarxa especialitzada en Salut Mental per a persones amb DI, amb la creació d'unitats funcionals, d'implantació progressiva al territori i amb serveis innovadors i especialitzats (UHEDI, SESMDI, GED) que van posar a Catalunya al capdavant de l'Estat pel que fa a l'atenció en aquest àmbit. Consolidada la xarxa en les regions sanitàries, Barcelona Ponent, Camp de Tarragona i Girona), a data d'avui no està encara implementat el model a tot el territori.

L'objectiu de la xarxa es garantir que cada persona es beneficiï del recurs més adient en funció de les seves necessitats socials i sanitàries que presenti en cada moment, potenciant la continuïtat del seu projecte terapèutic individual independentment del servei en què es trobi.

Per a poder descriure millor aquests recursos, serveis i organitzacions, és important conèixer el model de l'atenció a les persones amb discapacitat intel·lectual, el qual hauria d'orientar-se a proporcionar suport i seguretat a les persones usuàries, a proporcionar l'autonomia personal, a respectar la llibertat individual, la intimitat, a facilitar l'aprenentatge o manteniment d'habilitats, l'adaptació a les noves situacions i/o condicions, a la integració social, a les condicions per a una comunicació adequada i a incentivar la participació amb els pares i familiars, així com, a la cooperació i manteniment d'interessos comuns.

El nucli bàsic d'atenció del model és la persona.

Entenem que el servei que ofereix ha de garantir a la persona una atenció continuada i de qualitat. Això comporta establir una organització flexible i acurada, i oferir a l'usuari el màxim benestar amb criteris de màxima eficàcia i de màxima eficiència.

En els serveis d'avui, l'atenció ha de ser global, integral i personalitzada. Partint de la convicció que la persona és un ésser únic i indivisible, la filosofia que preval en la dinàmica de l'equip multidisciplinari és que la persona gaudeixi d'un tractament individualitzat. Això només és possible, amb el treball interdisciplinari i participatiu de tots els professionals, així com de la persona usuària del servei, si s'escau, i de la família.

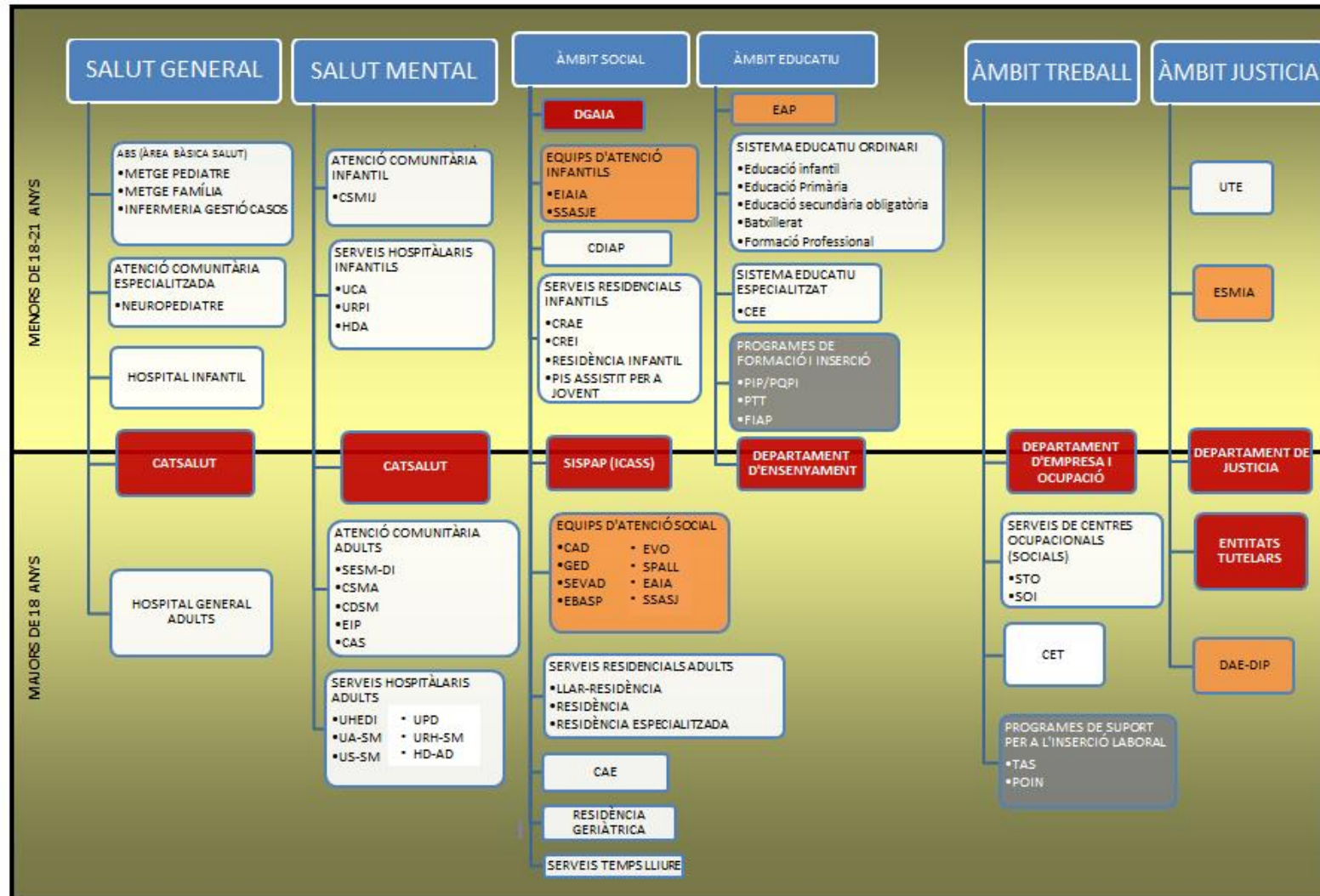
Davant d'aquesta realitat, des del Consell de Sector d'Atenció a la Dependència (Àrea de Discapacitat intel·lectual) de La Unió es va crear un grup de treball amb professionals de diferents centres que donen atenció a persones amb discapacitat intel·lectual, amb o sense trastorn mental, per revisar les diferents organitzacions que presten recursos i serveis.

Aquesta guia que presentem, pretén orientar a totes les persones i professionals que atenen a les persones amb discapacitat intel·lectual, des de la infància fins a la vellesa.

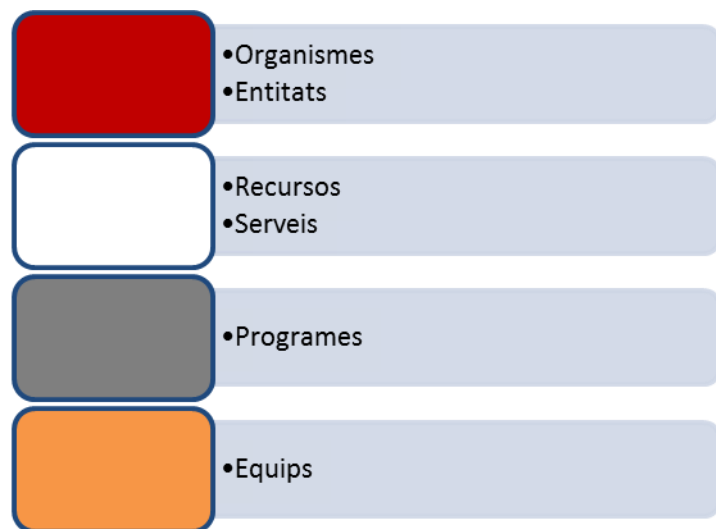
També cal mencionar que, els serveis socials especialitzats per a persones amb DI s'integren al sistema públic, independentment del tipus de discapacitat que presentin. Per accedir a tots aquests serveis, cal disposar del reconeixement oficial de la discapacitat en algun dels graus establerts.

Així doncs, presentem un resum de la cartera de serveis, de recursos, de programes i d'organitzacions en l'atenció a les persones amb discapacitat intel·lectual que es donen des dels diferents àmbits de Salut, Social, Educació, Treball i Justícia.

2. CIRCUÏT DE SERVEIS PER A PERSONES AMB DISCAPACITAT INTEL·LECTUAL AMB O SENSE TRASTORN MENTAL

CIRCUÏT DE SERVEIS PER A PERSONES AMB DISCAPACITAT INTEL LECTUAL AMB OSENSE TRASTORN MENTAL

3. DEFINICIONS

SALUT GENERAL

ORGANISMES

CATSALUT

Organisme adscrit al Departament de Salut de la Generalitat de Catalunya encarregat de garantir la prestació dels serveis sanitaris de cobertura pública a la ciutadania. Funciona com una asseguradora pública que gestiona de manera integral l'oferta i la demanda de serveis sanitaris: en funció de les necessitats de salut de la població definides pel Departament de Salut, i amb el pressupost que té assignat, compra els serveis sanitaris a diferents proveïdors i avalua els resultats i la satisfacció de la ciutadania amb els serveis prestats.

SERVEIS D'ATENCIÓ COMUNITÀRIA GENERAL

ABS (Àrea Bàsica de Salut)

Recursos en les diferents Unitats Territorials en què s'estructura el sistema sanitari públic de Catalunya.

- **Infermer/a gestor de casos.** Professional que gestiona les cures de les persones amb unes necessitats assistencials complexes, coordinant i proporcionant una atenció a aquestes cures i que suposa un valor diferencial en l'atenció.
- **Metge pediatre.** Professional especialitzat en la salut i les malalties infantils, dona atenció a les persones des del seu naixement fins a l'adolescència.
- **Metge de família.** Professional responsable de donar una atenció integral i permanent a totes les persones que sol·licitin atenció mèdica, independentment de la seva edat, sexe o malaltia, tenint en compte a la família i a la comunitat de referència.

SERVEIS D'ATENCIÓ COMUNITÀRIA ESPECIALITZADA

- **Neuropediatre.** Atenció especialitzada a nens i a adolescents per diferents patologies neurològiques, del sistema nerviós central i neuromusculars, tant en consulta externa com en hospitalització.

SERVEIS HOSPITALARIS

HOSPITAL INFANTO-JUVENIL. Recurs on es proporciona una assistència mèdica i sanitària completa a les persones en edat infantil i adolescent.

HOSPITAL GENERAL. Recurs on es proporciona una assistència mèdica i sanitària completa, a les persones adultes.

SALUT MENTAL

SERVEIS D'ATENCIÓ COMUNITÀRIA DE SALUT MENTAL INFANTO-JUVENIL

CSMIJ (Centre de Salut Mental Infantil i Juvenil, dels 0 fins als 18 anys)

Recurs de la xarxa pública de Catalunya que presta assistència psicològica i psiquiàtrica a la població. Hi tenen accés els nois i noies fins als 18 anys amb trastorns psíquics o en risc de patir-los.

SERVEIS HOSPITALARIS DE SALUT MENTAL INFANTO-JUVENIL

UCA (Unitat de Crisis Adolescents)

Recurs definit com a unitat d'hospitalització d'aguts destinada a atendre als joves d'entre 12 i 18 anys que presenten una situació de crisi, en la qual no s'ha pogut aconseguir una millora o control dels símptomes a nivell dels altres recursos externs, i que per la seva gravetat i risc requereixen d'una contenció i d'unes intervencions intensives. L'objectiu és donar una atenció integral als adolescents amb trastorn mental que, per la seva gravetat, requereixen un tractament en règim hospitalari.

URPI (Unitat de Referència per Psiquiatria Infantil i Juvenil)

Recurs definit en unitats especialitzades en l'atenció de les situacions de crisi i d'episodis aguts del grup de població d'entre els 0 i els 18 anys, ubicades en els hospitals generals pediàtrics de referència i que disposen d'equips especialitzats en psiquiatria infantil.

HDA (Hospital de Dia Adolescents)

Recurs assistencial d'hospitalització parcial de la xarxa sanitària pública destinada a proporcionar una atenció especialitzada (tractament intensiu i integral) als adolescents amb problemes de salut mental en les situacions de crisi, on el tractament ambulatori resulta insuficient però no requereixen una hospitalització total.

ATENCIÓ COMUNITÀRIA DE SALUT MENTAL ADULTS

SESM-DI (Serveis Especialitzats DI-SM)

Recurs que dona un servei ambulatori especialitzat en Salut Mental a persones amb Discapacitat Intel·lectual que forma part de la xarxa comunitària especialitzada. Atén a persones de qualsevol edat. L'assistència es duu a terme tant des del mateix servei ambulatori, com des dels diferents recursos comunitaris d'àmbit sanitari, de serveis socials, laboral, educació i justícia juvenil, etc.

CSMA (Centres de Salut Mental Adults)

Recurs d'atenció ambulatoria a persones amb patologia mental. Segons indica el Servei Català de la Salut, l'Atenció Primària de Salut s'encarrega de la detecció precoç i l'atenció als problemes de salut mental més lleus (assessorats per professionals especialistes en salut mental que els donen suport). L'atenció a les persones amb trastorns mentals més greus són derivades des dels ABS als equips especialitzats dels Centres de Salut Mental.

CDSM (Centre de Dia SM d'adults)

Recurs assistencial, en règim comunitari, destinat a prestar una atenció rehabilitadora i de reinserció psicosocial, a persones majors de 18 anys amb trastorn mental sever i a

donar suport a les seves famílies. Està integrat dins del circuit assistencial, articulant-se amb la resta de dispositius i establint un sistema de coordinacions que possibilitin la continuïtat assistencial del projecte terapèutic del pacient. L'objectiu és donar resposta a les necessitats de tractament rehabilitador a les persones amb TMS, minimitzant el nivell de deteriorament pel que fa a l'evolució de la seva malaltia.

EIP (Equip d'Intervenció Precoç en trastorns psicòtics)

Equip de professionals que atenen a persones joves entre els 18 i els 35 anys que presenten o puguin presentar símptomes psicòtics. L'objectiu principal és la detecció i la intervenció precoç de la persona amb símptomes psicòtics, des dels seus inicis amb la finalitat de millorar el pronòstic i l'evolució, així com donar una atenció integral i adaptada a les necessitats de la persona, mitjançant un procés flexible de tractament.

CAS (Centre d'Atenció i Seguiment de drogodependències)

Recurs ubicat en un centre que atén a persones drogodependents de l'àmbit territorial on s'ofereixen els serveis. Qualsevol persona major d'edat pot accedir al servei a través de derivacions del seu metge del CAP o posant-se directament en contacte amb el centre.

SERVEIS HOSPITALARIS DE SALUT MENTAL ADULTS

UHEDI (Unitat d'Hospitalització Especialitzada)

Recurs d'Hospitalització Especialitzada per a persones amb Discapacitat intel·lectual i Malaltia Mental i/o trastorns de conducta (UHE-DI) que dona atenció hospitalària psiquiàtrica especialitzada de curta i mitja estada (màxim 2 anys d'estada) a persones majors de 18 anys, amb diferents nivells de discapacitat intel·lectual i greus trastorns psiquiàtrics i/o de conducta, que precisin d'un pla global d'atenció i d'un alt nivell de suport pel seu tractament, amb l'objectiu de retornar-les als equipaments comunitaris de les xarxes de Salut Mental i Serveis Socials.

UA-SM. (Unitat d'Aguts)

Recurs dirigit a l'atenció de persones en fase aguda de la seva malaltia, és a dir, en situacions de crisi en les quals el quadre clínic del pacient representa un risc per a ell

mateix o per a terceres persones, fent-se necessària una intervenció que no pot fer-se de manera comunitària. La intervenció terapèutica està orientada a la utilització intensiva i coordinada dels recursos psicofarmacològics i psicoterapèutics, així com d'altres recursos complementaris amb la finalitat de restaurar el dany psíquic individual i restablir els vincles relacionals familiars i socials de les persones amb trastorn mental, el més aviat possible.

US-SM. (Unitat Subaguts)

Recurs on es dona atenció als episodis aguts de persones amb trastorn mental sever que, prèviament, han seguit un programa terapèutic i segons el seu procés i el seu pronòstic necessiten d'una intervenció terapèutica de durada previsiblement més llarga que la de la Unitat d'Aguts, així com una rehabilitació contínua per aconseguir el seu retorn a l'entorn familiar, social i laboral.

UPD (Unitat de Patologia Dual)

Recurs d'hospitalització específica per a l'atenció de persones amb un trastorn mental sever i amb un trastorn per ús, per abús o per dependència de substàncies que, per les seves característiques clíniques o per la presència de trastorns greus del comportament, no puguin ser adequadament atesos en les xarxes assistencials de salut mental o de drogodependències. L'objectiu és donar una atenció integral a les persones amb un trastorn mental i trastorns per consum de substàncies, que per la seva gravetat requereixen un tractament intensiu en règim hospitalari.

URH-SM (Unitat de Rehabilitació Hospitalària)

Recurs que té com a objectiu fonamental fer un tractament integral del pacient afectat de trastorn mental sever, tractant la discapacitat per aconseguir la màxima capacitat funcional possible en cada cas i facilitar la independència i la reintegració a l'entorn familiar, social i laboral.

HD-AD. (Hospital de Dia d'Adults)

Recurs d'hospitalització parcial, on l'objectiu és donar una atenció integral a les persones amb un trastorn mental i en situació d'agudització de la seva patologia, i que per la seva gravetat requereixen un tractament intensiu en règim d'hospitalització

parcial. Aquests tractaments es basen en la relació interpersonal de caràcter multidimensional i en l'aplicació de recursos farmacològics, psicoterapèutics (individuals i grupals) i socials per resoldre episodis crítics que motivin un ingrés, mantenint els vincles del pacient amb la comunitat i la família durant el tractament.

ÀMBIT SOCIAL

ORGANISMES

DGAIA (Direcció General d'Atenció a la Infància i l'Adolescència)

Organisme que promou el benestar de la infància i l'adolescència en alt risc de marginació social, amb l'objectiu de contribuir al seu desenvolupament personal.

També exerceix la protecció i la tutela dels infants i els adolescents desemparats

SECRETARIA D'INCLUSIÓ SOCIAL I DE PROMOCIÓ DE L'AUTONOMIA PERSONAL (SISPAP, nom anterior ICASS)

Organisme que gestiona les prestacions econòmiques i de servei en matèria d'assistència i de serveis socials a Catalunya. La seva missió és gestionar serveis socials de qualitat per a les persones en el marc de la garantia pública de serveis, amb la finalitat del Departament de Benestar Social i Família de treballar pel benestar integral de les persones i aprofundir en un model de societat inclusiva. Té com a objectiu atendre els dèficits de les persones, bé siguin de caràcter personal, econòmic o social, que en comprometin el seu desenvolupament, l'autonomia i la integració social.

EQUIPS D'ATENCIÓ GENERAL ÀMBIT SOCIAL

CAD (Serveis de valoració i orientació per a persones amb Discapacitat)

Equips de professionals que tenen com a funció oferir un assessorament i una orientació especialitzada, emetre els dictàmens tècnics facultatius sobre el grau de discapacitat i elaborar els informes relatius a la valoració de les diferents situacions exigides per a l'accés a les prestacions socials, econòmiques i de servei, destinades a les persones amb discapacitat per a garantir la igualtat, millorar l'autonomia i la qualitat de vida i afavorir la integració social.

GED (Grup d'Estudi i Derivació)

Equip de professionals, coordinat pel SESM-DI i encarregat en cada regió sanitària (participa la xarxa sanitària i social) d'avaluar les necessitats de les persones amb DI que presenten trastorns mentals o de conducta greus, de centralitzar les demandes, de gestionar les llistes d'espera i de la presa de decisions de derivació dels casos en funció del recurs necessari més idoni. Finalment fa propostes a l'Administració amb relació a les millores de serveis i té una periodicitat bimensual. Aquests serveis estan organitzats en unitats tècniques regionals i depenen dels Equips de Valoració i Orientació (EVO) i del Centre d'Atenció al Disminuït (CAD).

SEVAD (Serveis de Valoració de la Dependència).

Equips que estan distribuïts per tot el territori:

- Estudien la informació de les sol·licituds per preparar la valoració funcional de la persona.
- Analitzen l'informe de salut. Si és insuficient, consulten la xarxa assistencial o demanen a la persona un informe complementari.
- Contacten amb la persona sol·licitant per acordar una visita al domicili habitual o al centre en què resideix (en el cas que estigui ingressada).

EBASP (Equips Bàsics d'Atenció Primària)

Equips de professionals adreçats a persones, a famílies i a grups que presenten dificultats socials de manera temporal o permanent. Ofereixen suport, ajuden en la cerca de solucions de les diferents problemàtiques presentades i treballen en la prevenció de situacions de risc.

EVO (Equips de Valoració i Orientació)

Equips multiprofessionals de Valoració i Orientació de persones amb discapacitat, que tenen per finalitat realitzar les orientacions cap a recursos sociolaborals, laborals i ocupacionals per a persones amb discapacitat, emetre dictàmens tècnics-facultatius de les circumstàncies físiques, mentals i socials de les persones que ho necessitin, a efectes de la declaració de beneficiari/ària de les prestacions econòmiques, llocs de treball o de serveis que puguin correspondre a les persones amb discapacitats físiques, intel·lectuals i sensorials. Són els òrgans titulars de la funció pública en el reconeixement de la condició legal de discapacitats.

SPALL (Servei de suport a l'Autonomia a la Pròpia Llar per a persones amb discapacitat intel·lectual)

Equip de professionals que ofereix una orientació i un suport a les persones amb discapacitat psíquica, amb necessitats de suport, que viuen soles, en parella o bé conviuen amb altres persones (amb un nombre màxim de quatre) i que, en alguns aspectes, plantegen necessitats o tenen carències que no poden satisfer per a elles mateixes.

EQUIPS D'ATENCIÓ ÀMBIT SOCIAL INFANTO-JUVENIL

EAIA (Equips d'Atenció a la Infància i l'Adolescència)

Equips de professionals de l'àmbit psicològic, pedagògic i social distribuïts territorialment, i es dediquen a la valoració, a l'actuació i a l'atenció d'infants en risc de desemparament, així com al seguiment i al tractament de les seves famílies. L'objectiu és donar resposta a situacions i necessitats d'aquests menors d'edat que requereixen, pel seu abordatge, una especialització tècnica.

SSASJE (Serveis per Ajudes ex-tutelats)

Equips de professionals de Seguiment, Acompanyament i Suport als Joves Extutelats que depenen de l'àrea de suport a joves tutelats i extutelats (ASJTET) de la Direcció General d'Atenció a la Infància i l'Adolescència (DGAIA).

El seu objectiu és facilitar el procés maduratiu del jove que encara no té un nivell suficient d'independència per aconseguir la integració social plena i per reduir el risc d'exclusió.

CDIAP (Centres de Desenvolupament d'Atenció Precoç)

Recursos que s'adrecen als infants i a les seves famílies que es troben en les següents situacions:

- Infants que en condicions normals no necessiten aquesta atenció, però el medi familiar i social en què viuen poden fer-la necessària.
- Infants que en condicions normals no arriben a un desenvolupament adequat a la seva edat i, per tant, necessiten una atenció per aconseguir-ho.
- Infants que presenten malformacions evidents, defectes congènits, o lesions cerebrals de qualsevol origen i d'altres anomalies.

RECURSOS I SERVEIS D'ACOLLIMENT RESIDENCIAL INFANTO-JUVENIL

CRAE (Centres Residencials d'Acció Educativa)

Recurs alternatiu a un medi familiar inexistent que s'ofereix a l'infant o l'adolescent d'entre 0 i 18 anys, deteriorat o amb greus dificultats per cobrir les seves necessitats bàsiques. Als CRAE s'aplica la mesura d'acolliment simple en una institució i les persones poden accedir-hi per derivació de la DGAIA. Alguns d'aquests centres són de titularitat pròpia de la Direcció General d'Atenció a la Infància i l'Adolescència i d'altres pertanyen a entitats d'iniciativa social, concertats amb la DGAIA (centres de protecció de menor que han comès delictes).

CREI (Centres Residencials d'acció Educativa Immediata)

Recursos residencials, per a l'acolliment d'estada limitada, per a adolescents i joves d'entre 12 a 18 anys, tutelats per la Generalitat de Catalunya i que presenten alteracions de la conducta que requereixen un sistema d'educació intensiva. Aquests centres tenen com a objectiu donar resposta educativa i assistencial a aquests infants i adolescents, per la qual cosa disposen de mesures estructurals de protecció per a la guarda i l'educació (centres de protecció de menors que han comès delictes).

RESIDÈNCIA INFANTIL.

Recursos residencials per a estades limitades de menors en situació de risc social. Es deriven aquí únicament els menors que necessiten una atenció immediata i que és necessari separar del seu nucli familiar. L'objectiu és elaborar diagnòstics i proposar mesures d'atenció als menors ingressats. Aquests centres depenen de la DGAIA. Respecte a la discapacitat, les residències amb places infantils es denominen igualment residències de profunds.

SERVEI DE PIS ASSISTIT PER A JOVES DE 16 A 18 ANYS

Recurs d'habitatge de caràcter assistencial i educatiu per a joves d'entre 16 i 18 anys, per als qui es considera necessari iniciar un procés de desinternament progressiu per assolir la majoria d'edat i amb la capacitat suficient per obtenir la integració social, tot i mantenint-se la tutela i el control per part de l'entitat pública de protecció de menors. Tenen 1 educador/a social permanent per pis assistit que atén de 6 a 8 persones.

SERVEI DE PIS ASSISTIT PER A JOVES DE 18 A 21 ANYS

Recurs d'habitatge destinat a joves d'entre 18 i 21 anys sense recursos propis ni familiars que, en arribar a la majoria d'edat, surten de les institucions on han estat acollits/des. Comptem amb una ràtio d'1 educador/a social responsable per pis i una mitjana de 4 persones usuàries per pis assistit.

RECURSOS I SERVEIS D'ACOLLIMENT RESIDENCIAL PER A ADULTS

Recursos d'acolliment residencial de caràcter temporal o permanent, substitutoris de la llar. Adreçats a persones amb discapacitat intel·lectual i que necessitin una llar quan no ha estat possible o aconsellable viure a la seva, com a conseqüència de problemes derivats de la mateixa discapacitat, per manca de família o per no disposar de condicions sociofamiliars i assistencials adequades.

Pel que fa a les condicions funcionals, s'explicita la plantilla dels professionals d'atenció directa i de la seva dedicació vers als usuaris dels serveis residencials segons el tipus de suport que requereixin.

Els serveis d'acolliment residencial adreçats a les persones amb discapacitat intel·lectual es presten de manera personalitzada i amb diferents nivells de suport en l'atenció a la necessitat de la persona, per tal d'afavorir la seva independència en l'entorn social.

Per a la valoració dels suports de les persones amb DI s'aplica l'inventari ICAP.

Les intensitats de suport són:

- **Suport intermitent:** es presta de manera esporàdica o episòdica. Nivell de l'ICAP 7-8 i 9.
- **Suport limitat:** es presta ocasionalment i de manera continuada, durant un període de temps limitat, amb una freqüència regular i en alguns entorns de la vida de la persona (llar, treball, escola, vida comunitària, etc). Nivell de l'ICAP 5-6.
- **Suport intermitent o limitat que requereixi una especial atenció per a problemes de salut mental, de comportament o d'envelliment.** Nivell 7-8 i 5-6 de l'ICAP.
En aquest grup, el trastorn mental o de conducta constarà amb diagnòstic específic. En referència al procés d'envelliment complirà criteris del Barem de 3a persona.

- **Suport extens:** es presta de manera continuada, sense límit de temps, amb una freqüència regular o alta i afecta a algunes situacions de la vida de la persona amb discapacitat (llar, treball, escola, vida comunitària, etc). Intensa atenció a la persona i/o constant supervisió. Nivell de l'ICAP 3-4.
- **Suport extens per a persones amb problemes de salut mental o comportament afegits:** aquest nivell de suport fa referència a les persones amb discapacitat intel·lectual que requereixin un suport intermitent i limitat en les àrees d'habilitat adaptativa, però que, a causa de presentar trastorns de comportament greus necessitin un suport extens o directament les persones amb nivell 3-4 de l'ICAP i amb problemes de salut mental.
- **Suport generalitzat:** es presta de manera continuada, possiblement durant tota la vida de la persona amb discapacitat, amb una alta freqüència i intensitat. Afecta a totes o a quasi totes les situacions de vida de la persona. Total atenció a la persona i/o supervisió completa que depèn de tercers. Nivell de l'ICAP 1-2.
- **Suport generalitzat per a persones amb problemes de salut o de salut mentals afegits:** Nivell 1-2 de l'ICAP. Total atenció a la persona i/o supervisió completa. En aquest grup, els problemes de salut constaran amb un diagnòstic específic i la persona necessitarà tractament especialitzat i suport continuat per aquests problemes de salut.

Tipus de serveis d'acolliment residencial

- **Serveis d'acolliment residencial que requereixen suport intermitent o limitat**
 - **Llar-residència:** L'atenció diürna no és un dels seus serveis bàsics. Es presta en recursos de caràcter comunitari, integrats en l'entorn social normalitzat. L'estructura espacial correspon a un habitatge que forma una unitat de convivència, de 12 places com a màxim. En el mateix immoble no es poden ubicar més de 24 places.
- **Serveis d'acolliment residencial que requereixen suport extens o generalitzat.**
 - **Residència:** es presten en un recurs d'acolliment residencial amb una funció substitutòria de la llar, amb capacitat màxima de 60 places distribuïdes en unitats de convivència de 12 residents com a màxim i amb l'objectiu de generar un model de convivència el més similar a una llar familiar.
 - **Residència especialitzada:** per a les persones amb discapacitat intel·lectual que requereixen un suport intermitent i limitat en les àrees d'habilitat adaptativa però que, a causa dels seus trastorns de comportament, requereixen un suport extens o generalitzat. La capacitat màxima del servei serà de 30 places i les unitats de convivència podran ser, com a màxim, de 15 usuaris. Totes les habitacions seran individuals.

ALTRES RECURSOS

CAE / CADE (Servei de Centre de dia d'Atenció Especialitzada temporal o permanent)

Recurs d'acolliment diürn que presta atenció especialitzada a persones amb greus discapacitats intel·lectuals i manca total d'independència personal. El seu objectiu és l'atenció individual a les persones amb greus discapacitats i una atenció assistencial permanent, per aconseguir el màxim grau d'autonomia personal i d'integració social, i així afavorir el manteniment en el domicili.

RESIDÈNCIA GERIÀTRICA.

Atès que actualment no hi ha centres residencials específics per a persones grans amb discapacitat intel·lectual, en aquest recurs s'ha de sol·licitar l'ingrés a residències geriàtriques, que són serveis d'acolliment residencial amb caràcter permanent o temporal i d'assistència integral, adreçats a persones grans que no tenen un grau d'autonomia suficient per realitzar les activitats de la vida diària, que necessiten supervisió constant i que tenen una situació sociofamiliar que requereix la substitució de la llar. El servei s'adapta al grau de dependència de les persones usuàries.

SERVEIS DE TEMPS LLIURE

Recurs promogut per entitats jurídiques dedicades a la millora de la qualitat de vida de les persones amb discapacitat intel·lectual. L'objectiu és fomentar la integració social d'aquestes persones a través de l'organització de diferents activitats d'oci, com els esports, que són associacions voluntàries sense ànim de lucre que treballen per a l'educació i el lleure.

ÀMBIT EDUCATIU

ORGANISMES

El **Departament d'Ensenyament** de la Generalitat de Catalunya és l'organisme públic de Catalunya encarregat de la política educativa en l'àmbit de l'ensenyament no universitari. La Conselleria té poder sobre l'ensenyament obligatori i recentment ha incorporat també la formació professional i l'ensenyament d'adults, per bé que la universitat queda fora de les seves competències.

EAP (Equip d'Assessorament i orientació Psicopedagògica)

Els **EAP** són equips d'assessorament i d'orientació psicopedagògics que donen suport al professorat i als centres educatius amb relació als alumnes que presenten necessitats educatives especials, així com a les seves famílies. Els EAP formen part dels **Serveis Educatius de Zona (SEZ)**.

Els destinataris són els centres educatius, els equips directius, el professorat, altres professionals implicats en l'atenció a l'alumnat amb dificultats o amb unes necessitats educatives especials, l'alumnat i les seves famílies. Els seus objectius són:

- Identificar i avaluar les necessitats educatives especials de l'alumnat i fer la proposta d'escolarització, en col·laboració amb els serveis educatius específics quan s'escaigui.
- Assessorar al professorat i a les famílies en la resposta educativa a l'alumnat amb necessitats educatives especials, en col·laboració amb els docents especialitzats i els serveis educatius específics.
- Assessorar als equips docents, a l'alumnat i a les famílies sobre aspectes d'orientació personal, educativa i professional.
- Donar suport als centres educatius en la millora de l'atenció a la diversitat i la inclusió.
- Col·laborar conjuntament amb els altres equips del servei educatiu de zona i els específics per tal de promoure activitats d'intercanvi i de formació del professorat.
- Col·laborar amb els serveis socials i sanitaris de l'àmbit territorial d'actuació, per tal d'oferir una atenció coordinada als alumnes i les famílies que ho necessitin.

L'accés al servei s'inicia a partir de les demandes dels centres educatius, a partir del procés d'escolarització de l'alumnat amb necessitats educatives especials i amb la coordinació amb altres serveis de la zona.

En principi no es tracta d'un servei d'atenció directa a les demandes de les famílies, però s'atenen les seves consultes per a orientar-los o informar-los sobre serveis o recursos de la zona que poden necessitar.

Els professionals de l'EAP són:

- Docents d'ensenyament secundari amb l'especialitat de Psicologia i Pedagogia
- Treballadors/es socials
- Actualment també hi ha assignats fisioterapeutes

Els EAP, com a equips integrats en el servei educatiu de zona (SEZ), actuen territorialment i sectorialment i atenen tots els centres educatius d'un àmbit territorial. Cada professional atén diversos centres educatius i generalment es desplaça als centres amb els que té un Pla d'actuació amb una periodicitat aproximada setmanal.

SISTEMA EDUCATIU

ORDINARI

- Educació Infantil (0-6 anys)
- Educació Primària (6-12 anys)
- Educació Secundària Obligatoria (12-16 anys)
- Batxillerat
- Formació Professional

ESPECIALITZAT. CEE (Centres d'Educació Especial)

Recurs que promou les capacitats, actituds i habilitats de qui? fomentant el desenvolupament personal, la inserció laboral i la inclusió social amb infants i adolescents amb necessitats educatives especials que no troben resposta en l'escola ordinària.

PROGRAMES DE FORMACIÓ I D'INSERCIÓ

Els programes de formació i d'inserció estan adreçats als joves que compleixin com a mínim 16 anys d'edat i com a màxim 21 en l'any d'inici del programa, que hagin deixat l'educació secundària obligatòria sense obtenir-ne el títol i que, en el moment d'iniciar els programes, no segueixin estudis en el sistema educatiu ni participin en altres accions de formació.

Aquests programes es configuren com a cursos formatius que han de permetre a aquests joves reintroduir-se en el sistema educatiu per prosseguir estudis de formació professional. També han de facilitar l'aprenentatge imprescindible per accedir al mercat de treball amb millors possibilitats d'obtenir una ocupació qualificada i duradora.

Els programes de formació i d'inserció s'estructuren en:

- Mòduls de formació professional, per a l'assoliment de les competències professionals, que inclouen un mòdul de pràctiques en alternança en centres de treball.
- Mòduls de formació general per a l'adquisició de competències instrumentals bàsiques.
- Accions de seguiment i d'orientació de l'alumne.

Els programes s'ofereixen en 3 modalitats (curs 2014-2015), segons la seva organització:

- Plans d'Iniciació Professional (PIP), que es realitzen en instituts de titularitat del Departament d'Ensenyament i en centres docents privats i establiments de formació autoritzats. Durant el curs 2013-2014 es deien PQPI.
- Plans de Transició al Treball (PTT), organitzats en col·laboració entre el Departament d'Ensenyament i les administracions locals.
- Programes de Formació i Aprenentatge Professional (FIAP), realitzats en els instituts de titularitat del Departament d'Ensenyament.

ÀMBIT TREBALL

ORGANISMES

El **Departament d'Empresa i Ocupació** de la Generalitat de Catalunya és l'organisme públic de Catalunya encarregat de la política d'àmbit laboral.

L'accés de les persones amb discapacitat al mercat de treball implica la previsió de mecanismes que afavoreixin la seva permanència i la seva promoció amb garanties d'èxit.

En aquest sentit, la Direcció General d'Economia Social i Cooperativa i Treball Autònom implementa línies estratègiques i recursos que vetllen per l'adaptació a l'entorn laboral de les persones amb discapacitat i/o malaltia mental. L'objectiu d'aquestes accions és fomentar i garantir el seu accés, la seva presència i la seva permanència al mercat de treball en condicions dignes i de qualitat.

Inicialment es poden preveure **3 tipologies de situacions**:

- **Persones amb discapacitat sense dificultats d'inserció laboral:** persones que poden realitzar el procés d'incorporació al món laboral íntegrament per les vies i recursos adreçats a la població en general, tot i que tenen dret a adreçar-se als serveis especialitzats per a persones amb discapacitat. En definitiva, persones que, atès el seu grau de discapacitat i/o al context personal, social i laboral, no necessiten d'una atenció especialitzada.
- **Persones amb discapacitat amb dificultats d'inserció laboral:** persones que, atès el seu grau de discapacitat i/o a l'existència de dificultats afegides, necessiten d'una atenció especialitzada i d'un acompanyament específic per a trobar un lloc de treball adequat, adaptar-s'hi i mantenir-lo. Aquest suport, especialment en la fase posterior a la inserció laboral, sol ser intermitent i/o de baixa intensitat.
- **Persones amb discapacitat i amb especials dificultats d'inserció laboral:** persones que requereixen un suport intens i continuat per accedir i mantenir el seu lloc de treball, ja sigui en el mercat ordinari o en el mercat protegit. Diferents factors personals, socials, de salut, d'entorn o d'altres afectaran a aquesta caracterització.

SERVEIS DE CENTRES OCUPACIONALS

Són serveis socials per a persones amb discapacitat que depenen de la Conselleria de Benestar Social i Família.

Els centres ocupacionals són equipaments d'acolliment diürn que ofereixen una atenció rehabilitadora i habilitadora a persones amb discapacitat intel·lectual en edat laboral.

L'objectiu és capacitar a les persones beneficiàries per a què aconseguixin la màxima integració social a través de l'ocupació activa. Els serveis que ofereixen aquests centres són:

- Acolliment diürn i convivència (manutenció, higiene personal, activitats grupals de relació, descans, lleure, etc).
- Programes individuals amb diversos nivells d'atenció en funció dels diferents graus de discapacitat:

Tipus de serveis:

- **STO** (Servei de Teràpia Ocupacional). Aquest recurs és l'alternativa des de l'àmbit dels serveis socials a la integració de les persones amb discapacitat intel·lectual que no poden incorporar-se al sistema de treball ordinari, quan no poden assolir un nivell de productivitat suficient. Aquest servei té dues funcions principals:
 - **Ocupació terapèutica:** inclou activitats en què s'aconsegueix un resultat material i satisfactori, i s'eviten les ocupacions estèrils i rutinàries. Aquestes activitats estan orientades a assolir les habilitats, els hàbits i les conductes relacionades amb el treball i l'entorn laboral.
 - **Ajustament personal i social:** inclou activitats relacionades amb l'habilitació personal i la millora de la relació amb l'entorn social.
- **SOI** (Servei Ocupacional d'Inserció). Recurs que ofereix una alternativa a la integració laboral d'aquelles persones amb discapacitat intel·lectual que, tot i que tenen aptituds laborals i productives, encara no es poden incorporar als centres especials de treball per manca de formació laboral o d'oferta de treball. Per tant, aquest servei esdevé un pas intermedi entre els centres ocupacionals i els centres especials de treball. Les persones usuàries del SOI no tenen contracte laboral ni perceben cap salari, sinó que l'activitat pretén mantenir i estimular les seves capacitats laborals mentre esperen l'oportunitat d'incorporar-se a una activitat remunerada.

CENTRE ESPECIAL DE TREBALL (CET)

Els **Centres Especials de Treball** són empreses que asseguren un treball remunerat a persones amb discapacitat, garantint la seva integració laboral. La seva plantilla ha de comptar amb un mínim del 70% de persones treballadores, amb un grau de discapacitat igual o superior a un 33%. Aquests centres són també un mitjà d'integració per a les persones amb discapacitat en el règim de treball ordinari.

Tenen com a finalitat assegurar un lloc de treball remunerat i la prestació d'uns serveis d'ajustament personal i social que requereixi el seu personal amb discapacitat. L'objectiu d'aquests centres especials de treball és productiu, com en qualsevol altra empresa, però la seva funció és social.

Gairebé la totalitat de la plantilla dels centres especials de treball estarà constituïda per treballadors i treballadores discapacitats.

Els CET poden tenir caràcter públic o privat, i poden ser creats per les Administracions Públiques, directament o bé en col·laboració amb altres organismes, per entitats, o per persones físiques, jurídiques o comunitats de béns amb capacitat jurídica per ser empresaris. La creació dels CET exigeix la seva qualificació i inscripció en el Registre de Centres Especials de Treball de Catalunya.

SERVEIS D'INSERCIÓ LABORAL PER A PERSONES AMB DISCAPACITAT

Són entitats públiques o privades d'iniciativa social que desenvolupen serveis de suport a la inserció laboral de persones amb discapacitat en condicions de qualitat.

A partir del diagnòstic d'ocupabilitat, el personal tècnic acorda la realització d'un itinerari personal d'inserció. Aquest itinerari pot incloure informació, orientació, coneixement del mercat de treball i de les tècniques de recerca activa de feina, formació professionalitzadora i formació en competències transversals, pràctiques no laborals en empreses, seguiment i acompanyament a la inserció.

L'objectiu és inserir laboralment les persones amb discapacitat o malaltia mental. Les persones beneficiàries són persones amb discapacitat intel·lectual que tinguin un grau de discapacitat igual o superior al 33% i que compleixin els requisits següents:

- Estar inscrites en el Servei d'Ocupació de Catalunya com a demandants d'ocupació (com a no ocupats o per a la millora de l'ocupació).
- No participar en una altra mesura de foment de l'ocupació, amb excepció de la formació ocupacional o contínua.
- Tenir possibilitats d'inserció en el món laboral.

Aquests serveis poden rebre suport de 2 programes:

PROGRAMA DE TREBALL AMB SUPORT EN EMPRESA ORDINARIA (TAS)

Programa que treballa una metodologia d'inserció laboral al mercat ordinari de treball de persones amb discapacitat o malaltia mental. És un model d'intervenció que té com a fil conductor l'existència d'un rol referencial per a la persona en el seu itinerari laboral, amb l'objectiu d'assolir i mantenir un lloc de treball. Té com objectius: facilitar i articular els compromisos, els processos i els suports necessaris per tal que aquestes persones puguin aconseguir la seva plena integració en l'empresa ordinària.

Aquest programa considera la persona destinatària protagonista del seu propi procés i li atorga una atenció i un seguiment individualitzats cap a la normalització i promoció de la màxima autonomia de la persona, com a principi orientador d'aquesta intervenció.

PROGRAMA D'ORIENTACIÓ I ACOMPANYAMENT A LA INSERCIÓ (POIN)

Programa per a persones amb discapacitat i/o malaltia mental de la xarxa d'orientació per a l'ocupació.

L'objectiu és posar a l'abast dels demandants de feina amb discapacitat i/o malaltia mental uns recursos que millorin les seves possibilitats d'inserció laboral. Aquest programa pretén posicionar les persones amb discapacitat i/o malaltia mental en situació d'igualtat respecte la resta de la ciutadania pel que fa a la inserció laboral. Requisits per participar-hi:

- Estar en edat laboral.
- Tenir reconeguda una discapacitat.
- Ser demandant d'ocupació no ocupat.

ÀMBIT JUSTÍCIA

ORGANISMES

El **Departament de Justícia** de la Generalitat de Catalunya és l'organisme públic de Catalunya encarregat de la política d'àmbit judicial. A la Conselleria li correspon l'exercici de les atribucions pròpies en els àmbits següents:

- Les funcions relacionades amb l'Administració de Justícia a Catalunya i la seva modernització.
- Els serveis penitenciaris, la rehabilitació i la justícia juvenil.
- La conservació, l'actualització i el desenvolupament del dret civil a Catalunya.
- Les associacions, les fundacions, els col·legis professionals, les acadèmies, els notaris i els registradors.

Entitats tutelars

Les entitats tutelars són persones jurídiques (fundacions, associacions, etc) sense ànim de lucre, que tenen com a finalitat la protecció i la cura de les persones legalment incapacitades.

Les entitats tutelars permeten cobrir el buit en què es trobarien les persones declarades incapacitades judicialment en cas que no tinguessin familiars o parents pròxims, o si aquests no fossin idonis per a l'exercici d'aquesta funció.

Les entitats tutelars estan sotmeses a normes legals, ètiques i morals, i tenen el deure de desenvolupar la seva funció amb autonomia, independència, eficàcia i transparència.

Les entitats tutelars, segons el seu àmbit d'especialització, es dediquen a la tutela de les persones amb discapacitat intel·lectual, a la tutela de persones grans, a la tutela de persones amb malaltia mental, o a més d'una d'aquestes tipologies.

SERVEIS

UTE (Unitat Terapèutica Educativa)

Recurs destinat a menors i a joves d'entre 14 a 21 anys, amb trastorn mental greu i amb mesures d'internament terapèutic dictades pels jutges de menors, en els casos en què presenten problemes de salut mental o relacionats amb el consum de substàncies, i que requereixen d'intervencions terapèutiques dins la xarxa de Justícia Juvenil de Catalunya. És un centre educatiu de règim tancat on el menor o el jove fan totes les activitats del programa educatiu dins del centre educatiu.

L'internament és una mesura privativa de llibertat que obliga al menor o al jove a quedar-se en un centre educatiu o terapèutic, o bé en el mateix domicili, durant el temps imposat en la sentència.

La Direcció General d'Execució Penal a la Comunitat i de Justícia Juvenil, per mitjà del Servei de Centres Educatius, s'encarrega d'establir les línies comunes dels programes d'intervenció que es duen a terme als centres educatius de Catalunya, i de fer el seguiment de la seva execució.

Cada menor o jove internat té un programa individualitzat que inclou les activitats educatives i/o de tractament que ha de dur a terme.

EQUIPS DE SUPORT

ESMIA (Equip de Suport a Malalties i Addiccions)

Equip de professionals de la UTE que dóna una atenció ambulatoria de Salut Mental als joves d'entre 14 a 21 anys, interns en els centres educatius tancats de la Justícia Juvenil en règim de comunitat terapèutica, amb trastorn mental greu i addiccions que requereixen d'intervencions terapèutiques dins la xarxa de la Justícia Juvenil de Catalunya.

DAE - DIP (Departament d'Atenció Especialitzada per a Discapacitats Intel·lectual a Presó).

Equip de professionals especialitzat per a discapacitats intel·lectual penats dins de la presó.

4. GRUP DE TREBALL

- Aitor Olive, Parc Sanitari Sant Joan de Déu
- Albert Alonso, Parc Sanitari Sant Joan de Déu
- Anna Rafanell, GH. Centre Psicopedagògic Ntra. Sra. de Montserrat
- Beatriu Ballester, Gestió de Serveis Sanitaris
- Carme Juárez, Fundació Sociosanitària i Social Santa Tecla
- Carmen Vargas, GH. Benito Menni Complex Assistencial en Salut Mental
- Francisco Aguilera, Villablanca Serveis Assistencials, S.A.U
- Iris Baños, Fundació Sanitària de Mollet
- Josep Lluís Roselló, SARQuavitae (AESTE)
- Laura Domingo, SARQuavitae (AESTE)
- Montserrat Pareja, La Unió
- Salvador Llistar, Fundació Vallparadís

5. BIBLIOGRAFIA

- Organización Mundial de la Salud (2001). Clasificación Internacional del Funcionamiento, de la Discapacidad y de la Salud: CIF. Madrid: Ministerio de Trabajo y Asuntos Sociales, Instituto de Migraciones y Servicios Sociales.
- Necessitats de salut mental en persones amb discapacitat intel·lectual (SM-DI). Quaderns de salut mental N°5. CatSalut. (2002). Generalitat de Catalunya Departament de Sanitat i Seguretat Social. 1ª edició juny de 2003. Barcelona. ISBN: 84-393-6163-7.
- American Association on Mental Retardation (2002): Definition, Classification and Systems of Support, 10th Edition. Washington, DC
- Decret 318/2006 de 25 de juliol, dels serveis d'acolliment residencial per a persones amb discapacitat (DOGC) núm. 4685, de 27 de juliol de 2006.
- Decret 142/2010, d'11 d'octubre, pel qual s'aprova la Cartera de Serveis Socials 2010-2011.
- Manual Diagnóstico y Estadístico de los Trastornos Mentales DSM-5. 2014.
- Programa d'ajudes d'atenció social a persones amb discapacitat per a l'any 2014 de l'institut català d'assistència i serveis socials. Generalitat de Catalunya.